

Miljoenennota 2024

Thomas Grosfeld
19 september 2023

V N O N C W

MKB
Nederland

Farewell, Mark Rutte, the Tiggerish Dutch prime minister

Bouncy, endlessly optimistic, devoid of ideology—what's not to like?

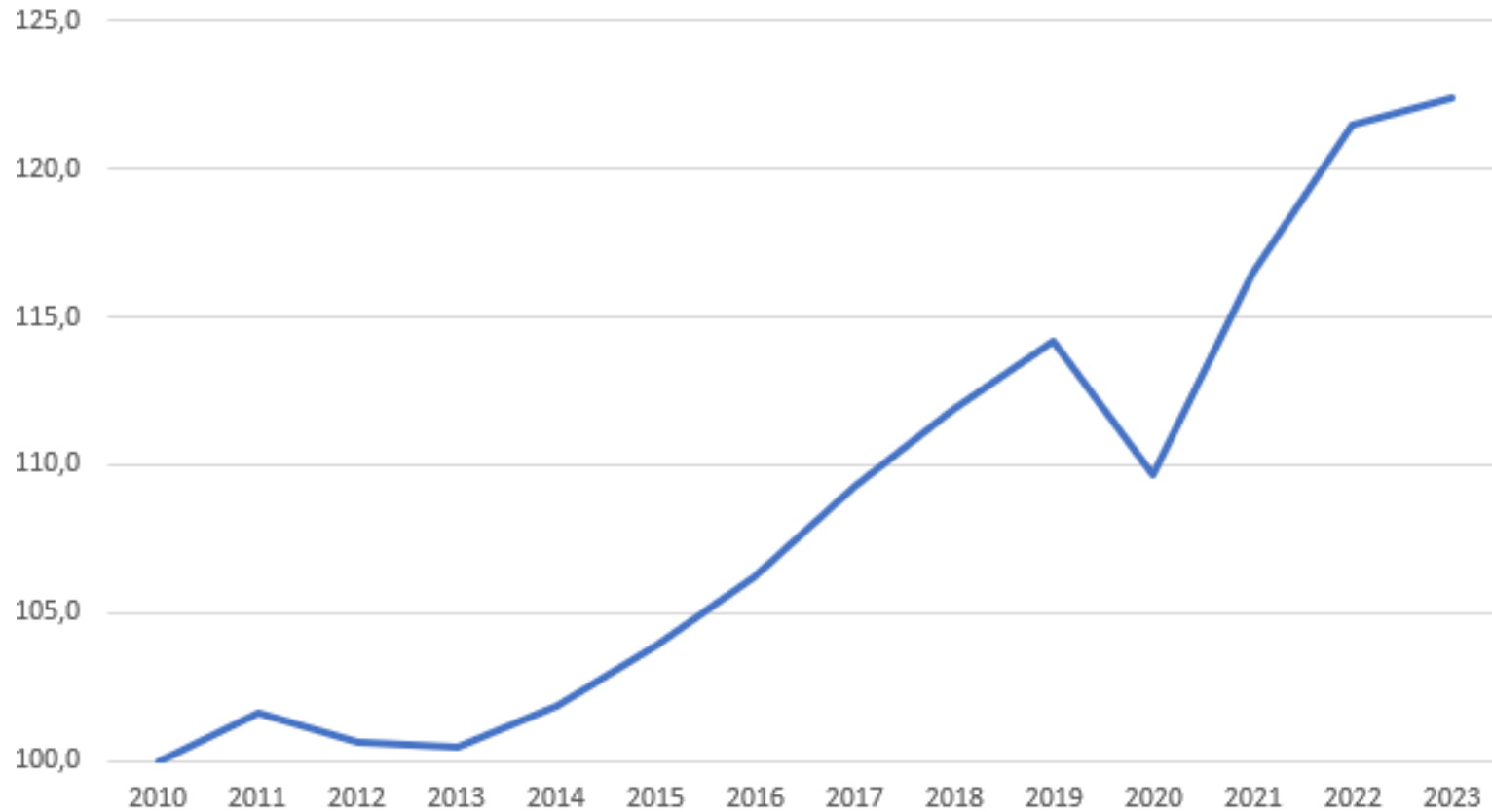
Laatste (?)
Begroting
Rutte...

France. Mr Rutte inherited a rich, reasonably well-run country and leaves behind a rich, reasonably well-run country. He gave his compatriots a few more years of what they already had. Perhaps that is enough to justify a self-satisfied grin. ■

Economische groei (bron CPB)

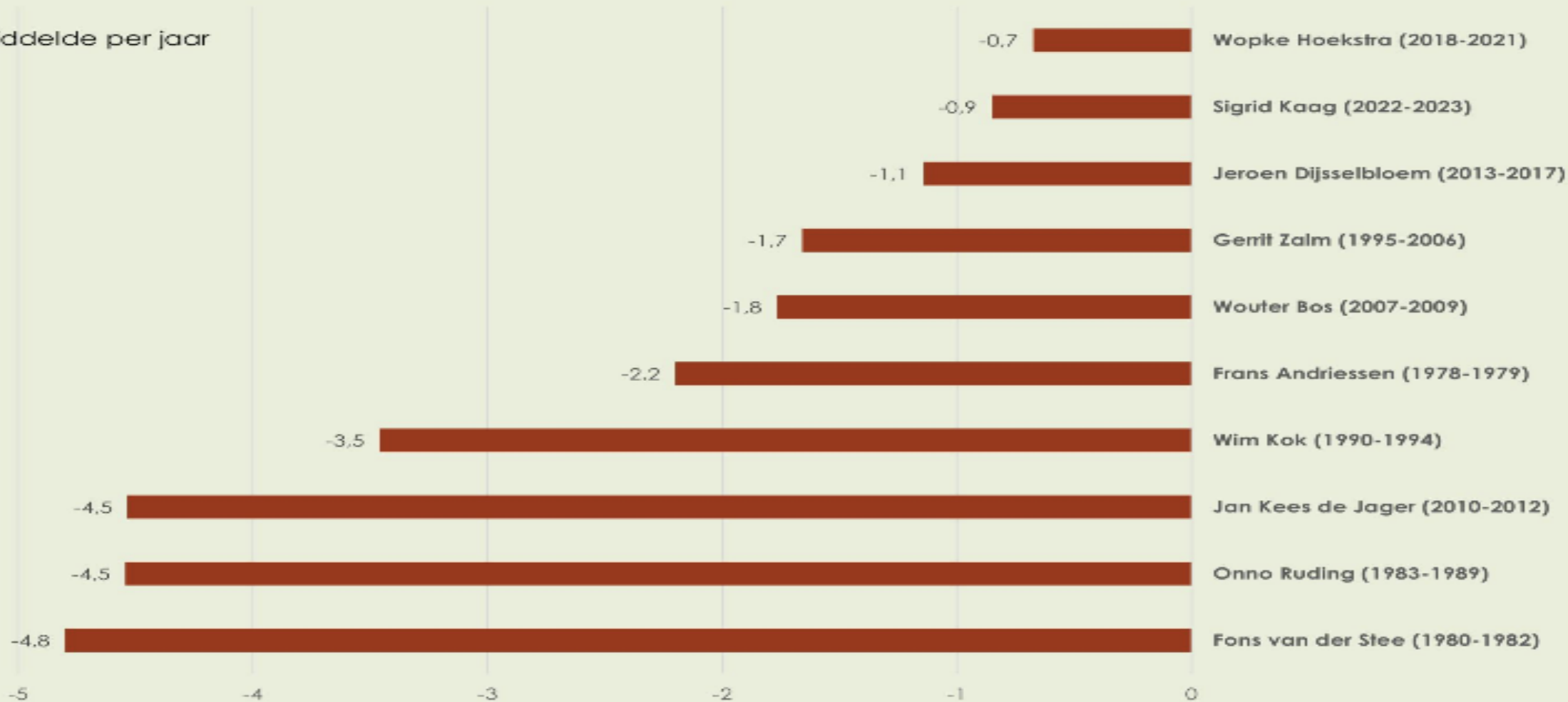
Bbp (2010=100)

Zuinig op de schatkist...

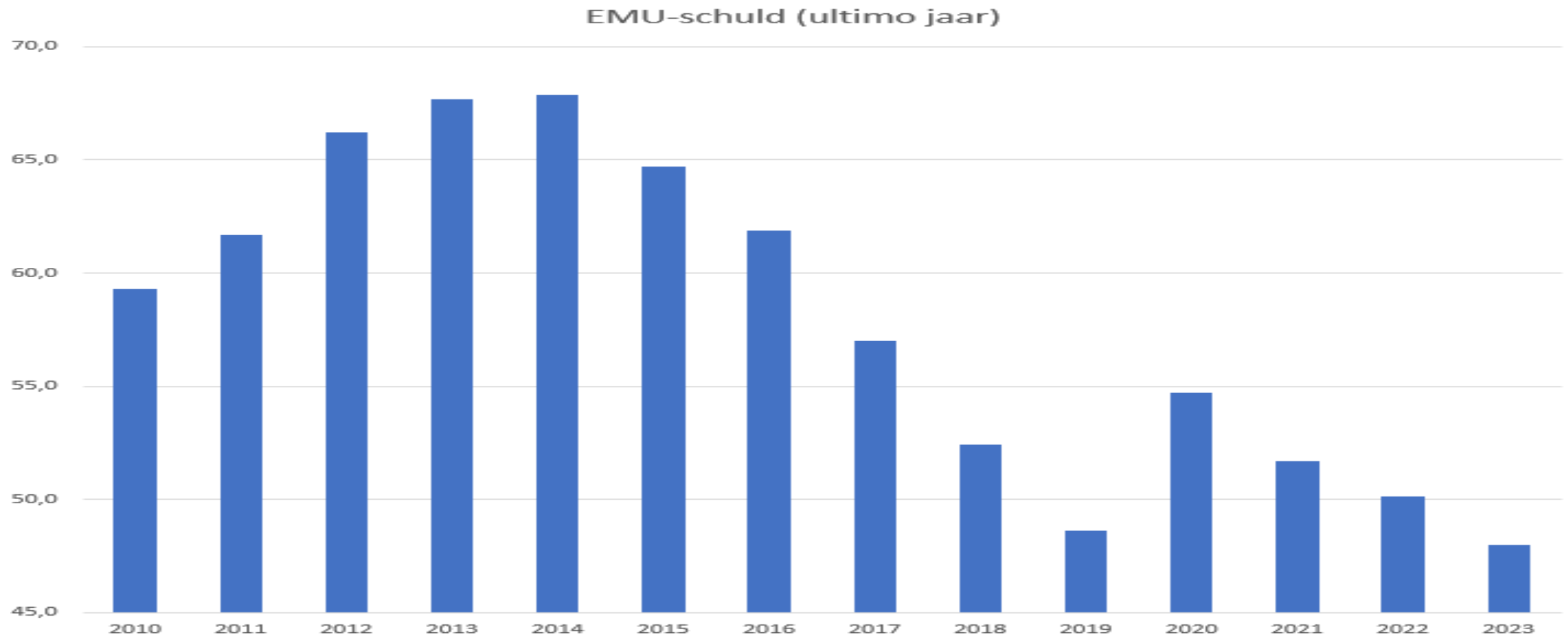
Het gemiddelde begrotingssaldo van de laatste 10 ministers van financiën (*)

% bbp, gemiddelde per jaar

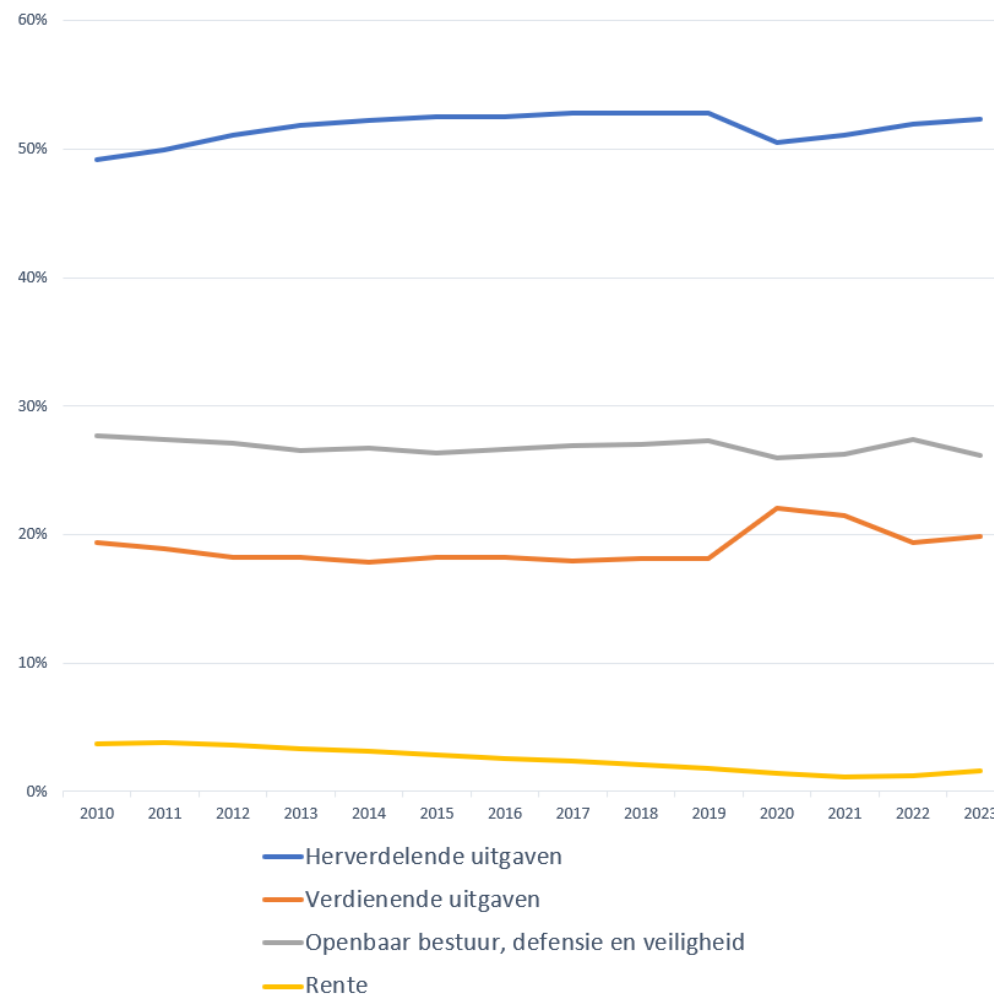
* Het kalenderjaar is toegerekend aan de minister die in dat jaar het langst minister was; hierdoor zijn Hans Hoogervorst (22 juli 2002 - 27 mei 2003) en Gijs van Aardennes (22 feb 1980 - 4 maart 1980) niet in de grafiek opgenomen.
Bron overheidstekort: CBS (1977-2022); CPB (2023, cMEV)

Overheidsfinanciën: staatschuld (bron: CPB)

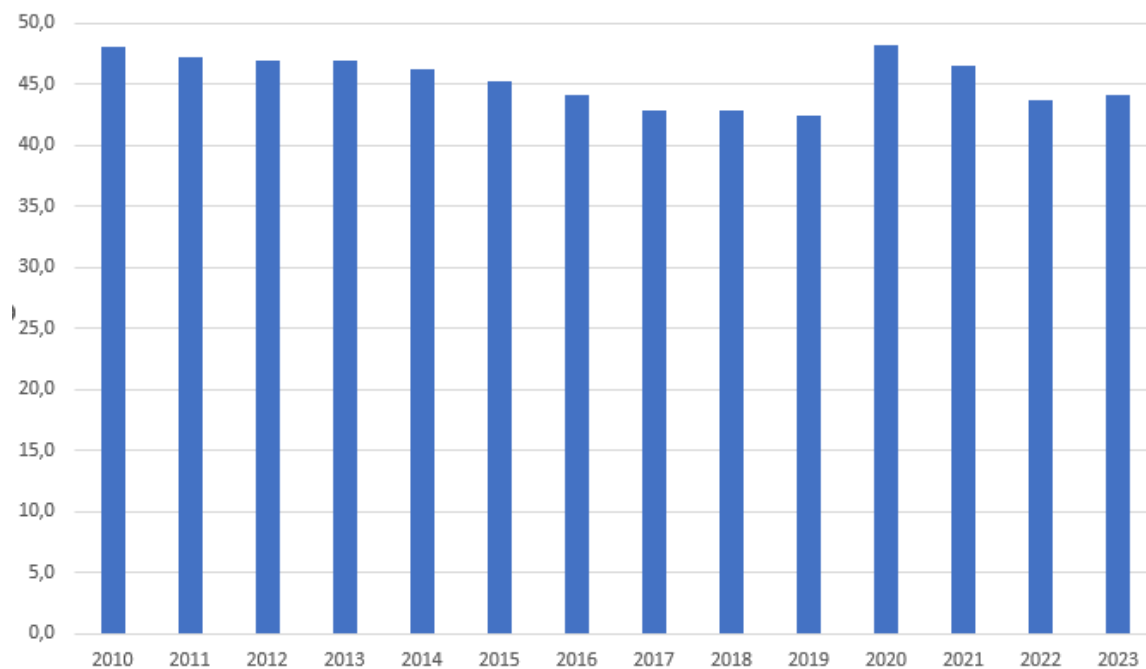

Overheidsuitgaven: totaal en naar hoofdfunctie (bron: CPB)

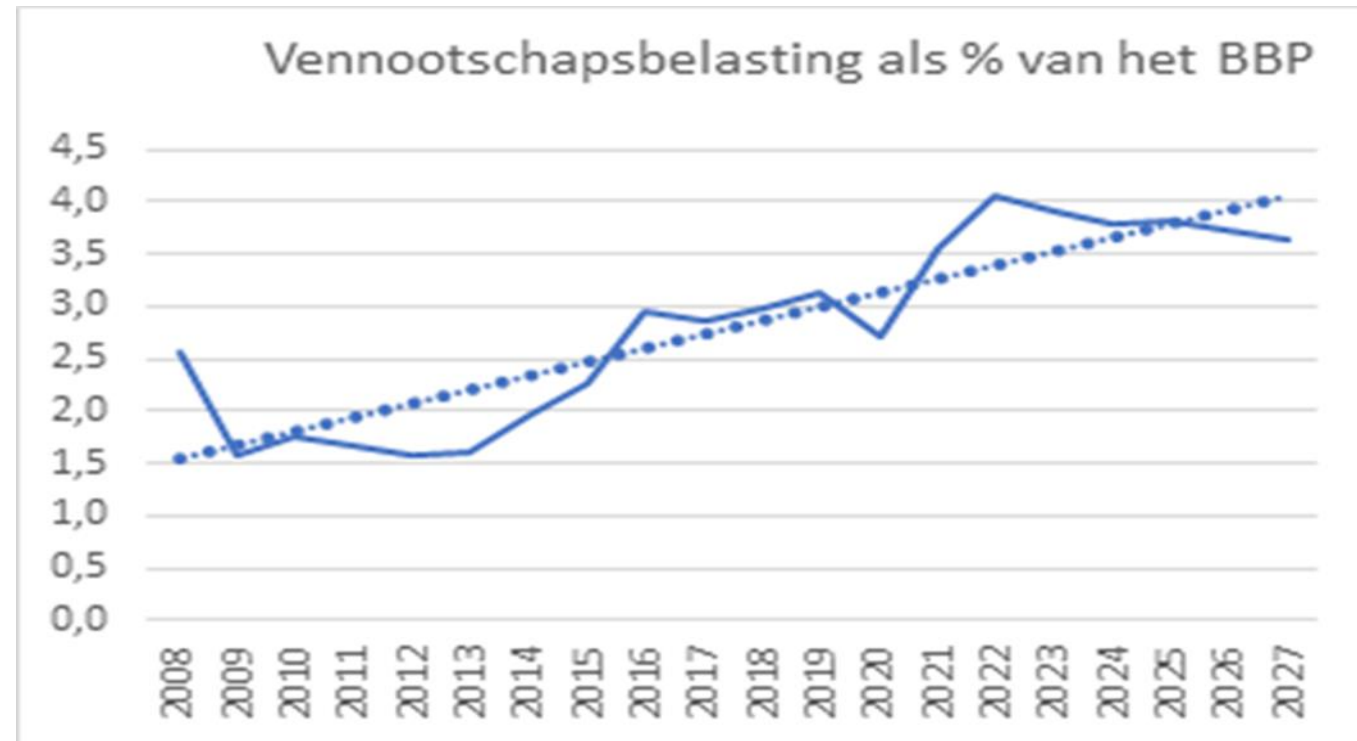
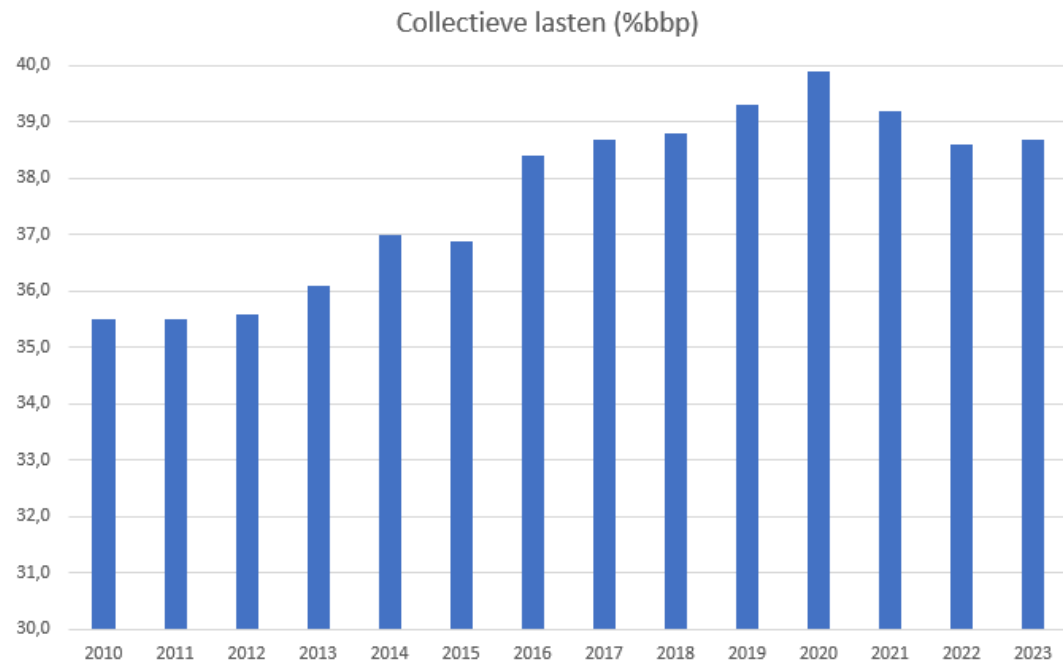
Collectieve uitgaven naar hoofdfunctie (totaal=100%)

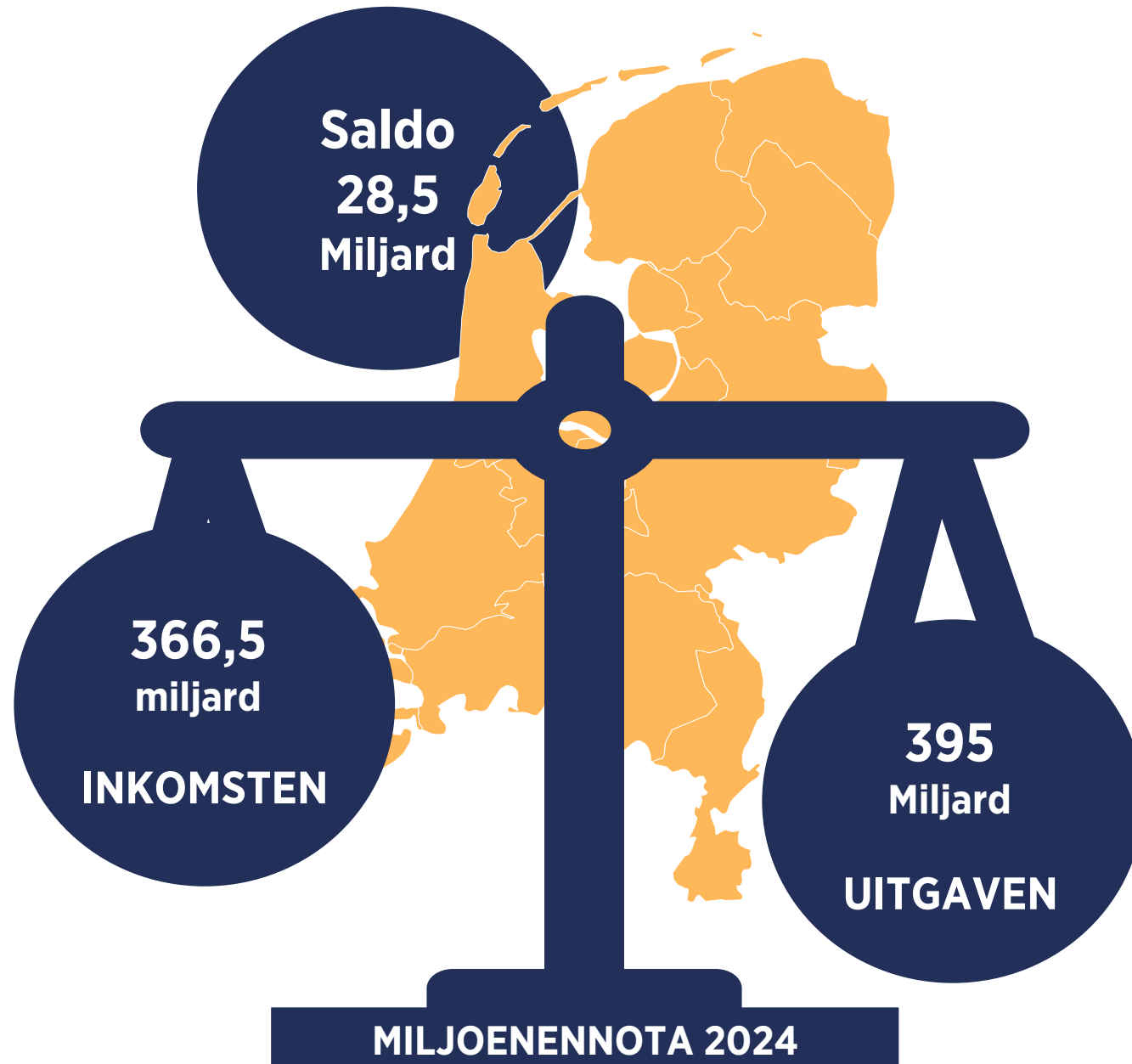

Bruto collectieve uitgaven (%bbp)

Lastendruk burgers en bedrijven (ofwel: stijging 3% bbp) (bron: CPB)

In economisch uitdagende tijden

Meer wolken dan zon voor onze economie

- Ons land nog steeds beter uit Corona dan andere landen; dat bij gelijke welvaartsverdeling
- NL stabiele schuldquote blijft ver onder EU

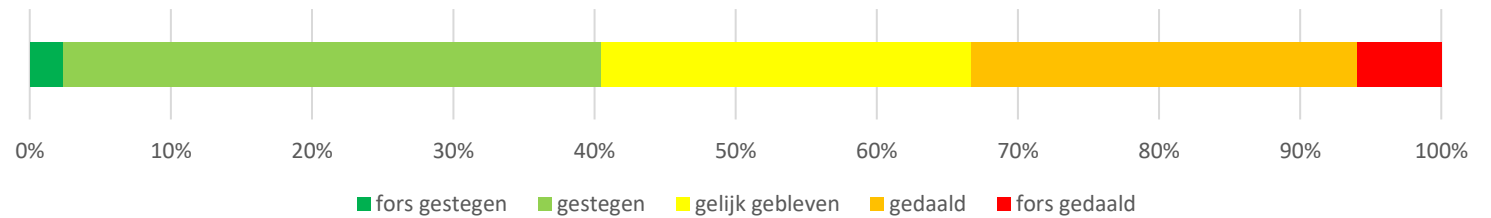
- **Economie stagneert**: NL in milde recessie, onze economie staat al een jaar stil.
- Tekenen van meer onheil o.a. **bij architecten** nu. Reële 'de-growth' verwacht komende jaren
- **Arbeidsmarkt** blijft kopzorg: nog steeds 122 vacatures op 100 werkzoekenden.
- Meer mensen **in armoede** bij aflopen steun; deels door hogere armoedegrens
- **Inflatie** blijft hoog, rond 4%; vooral kerninflatie: duidt op toenemend belang lonen in inflatie
- **Producentenvertrouwen** nog negatiever, naast arbeidsmarkt ook meer zorg over vraagterugval

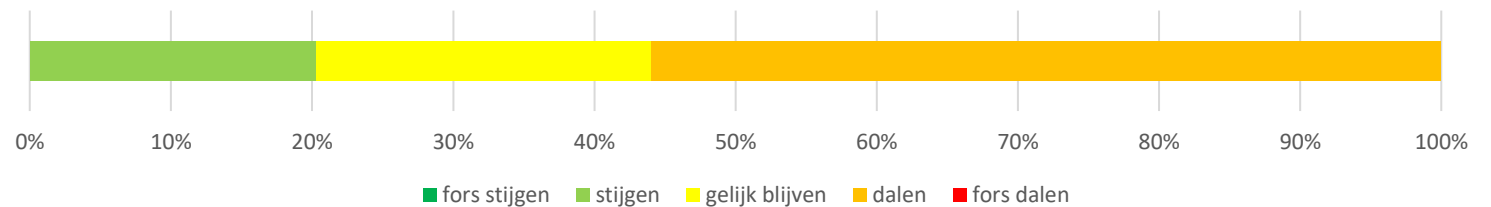
Uit enquête branchedirecteuren zelfde beeld: winsten onder druk...

- Waar in 2022 de meerderheid nog stijgende winst rapporteerde, verwacht een ruime meerderheid een winstdaling in 2023
- Ook in 2024 zal naar verwachting de helft van de branches een verdere daling van de winst laten zien en slechts 8% een stijging

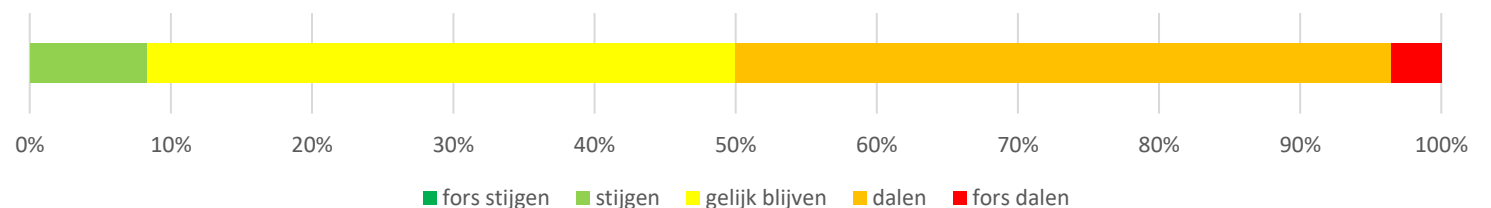
Winsten in mijn branche zijn in 2022 t.o.v. 2021:

Winsten in mijn branche zullen naar verwachting in 2023 t.o.v. 2022:

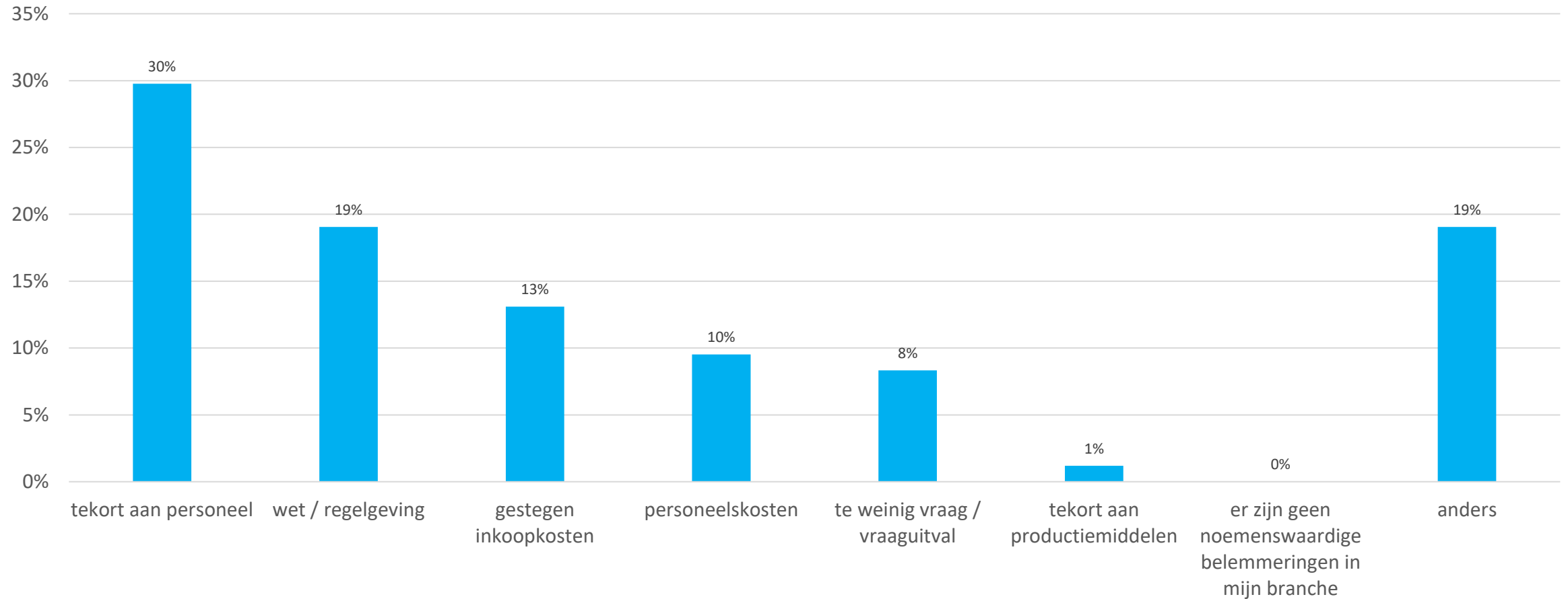

Winsten in mijn branche zullen naar verwachting in 2024 t.o.v. 2023:

Uit enquête branchedirecteuren: ... in een onverminderd krappe arbeidsmarkt

Grootste belemmeringen

Politiek veel op tafel deze begrotingsronde...

- VJN uitgangspunt demissionair kabinet. “Beleidsarm” maar nog veel op te lossen
 - Koopkracht minima en toenemende armoede (2 miljard)
 - Hogere rente op staatsschuld (0,6 miljard) en tegenvallende gasbaten (2 miljard)
 - Terug naar basispad accijnstarieven leidt tot forse stijging brandstofprijzen (1,7 miljard)
- Budgettaire opgaves minimumbelasting (0,5 miljard)
- Aanpak fiscale constructies (0,5 miljard)
- Dreigende versobering innovatie- en investeringsregelingen WBSO, EIA en MIA
- Dreiging verhoging van de Energiebelasting op gas (CO2-doel 1,2 Mton)

Onze inzet kent aantal ankerpunten :

1. Geen verdere lastenverzwaringen voor bedrijfsleven

- want ondernemers zien kosten stijgen, inflatie, loonkosten en lasten
- Over verdienen en verdelen...

2. Ruimte om te investeren in innovatie en verduurzaming

- Economische tegenwind, private investeringen lopen terug
- Tegelijk grote investeringen nodig in grote transities

3. Niet tornen aan aantal fiscale regelingen (BTW, BOR..)

4. We delen inflatie en armoede zorgen maar

- **Zo gericht mogelijke aanpak armoede**
- **geen** olie op het vuur gooien via hogere looneisen: lonen zijn verantwoordelijk voor de hoge (kern)inflatie, CAO's stijgen met 5% op jaarbasis: verdeling tussen arbeid en kapitaal ook op lange termijn stabiel, de AIQ loopt zelfs op in '25/'28 tot 73,2%.

Waar staan we ??

Globaal beeld miljoenennota 2024

Ruim 2 mld voor herstel armoede en koopkracht door oa heffingskorting, kind gebonden budget, huurtoeslag, noodfonds energie). Dekking nu met name door:

- Overschot inkomstenkader
- Indexatie schrijfgrens hoogste tarief IB niet 9,9 procent maar 3,6 procent.
- Accijnzen: alcoholaccijns en gelijktrekken accijns allerlei rookwaren.

Voor bedrijven:

- Vooralsnog geen vpb verhoging
- Behoud en versterking van investeringsregelingen EIA, MIA en WBSO
- Geen verdere verhoging van de energiebelasting
- Nauwelijks aanpassingen in BTW

- Dekking opgaven bedrijfsleven met name door
 - Inzet MKB enveloppe (investeringsregelingen)
 - aof premie, MKB winstvrijstelling
- Aanpassingen BOR van VJN staat nog steeds in de boeken

Maar dit is pas begin.... APB/AFB worden 'eerste verkiezingsdebatten'

- Ondanks koopkracht in plus (kabinet 2 miljard uitgetrokken koopkracht/verminderen armoede)...
- ... aanvullende politieke wensen gericht op koopkracht:
 - Mitigeren verhoging brandstofaccijnzen
 - Verlaging energiebelasting voor huishoudens
- Vreemde tijd waarin zaken nog kunnen schuiven (voorbeeld initiatiefwetsvoorstel IMVO)
- Alles kan weer op tafel komen, alle hens aan dek om zoveel mogelijk droog te houden. Houden vast aan onze 4 ankerpunten
- Opvallend: weinig over bezuinigingen of laten lopen in de staatschuld
- Proces:
 - Tweede kamer vergadert tot 27 oktober (herfstreces vervalt)
 - Reces tot 22 november
 - Nog onduidelijk of het lukt alle begrotingen te behandelen

Onze inzet richting formatietafel

Vorbereidingen o.a.

- Toegevoegde waarde bedrijven
- Inzet voor programma's, met stevig MKB geluid (ruimte voor ondernemen, regeldruk, werkgeverschap, verduurzamen, stimulerend fiscaal stelsel)
- Actualiseren "Ondernemen voor brede welvaart" en later ondernemersagenda
- Per beleidsthema 3 x 3

Einde van de middag meer

Prinsjesdag
nieuwsbrief

V N O N C W

MKB
Nederland

MKB
Nederland

V N O N C W

Vooruitblik op formatie 2024

Vooruitzichten economie

- Magere arbeidsproductiviteitsgroei (0,9% per jaar)
- Magere economische groei (1,1% per jaar)

Vooruitzichten overheidsfinanciën

- Collectieve uitgaven groeien hard door (vooral zorg en AOW)
- Collectieve lasten blijven hoog
- Ambtelijk advies: koerswijziging in begrotingsbeleid

.... wederom een lastige formatie

Bevindingen

1 Verslechterde overheidsfinanciën door olopende begrotingstekorten

2 Langetermijnkosten verdringen zonder aanvullend beleid andere uitgaven of leiden tot hogere belastingen

3 Maatschappelijke uitdagingen kunnen niet altijd worden opgelost met extra geld. Zeker niet bij een oververhitte economie en een krappe arbeidsmarkt

Hieruit volgt het advies voor een koerscorrectie. Juist in economisch goede tijden is het belangrijk om buffers op te bouwen.

Advies: een koerscorrectie op de begroting

Korte termijn

Hoe groot moet de koerscorrectie zijn?

Een begrotingstekort van circa -2% bbp; daarmee houden we afstand tot de Europese norm en dragen we bij aan schuldstabilisatie. Dit leidt voor de aankomende kabinetsperiode tot een begrotingsopgave van structureel circa 17 miljard euro in 2028. Ramingen zijn vanwege conjunctuur, inflatie en geopolitieke ontwikkelingen onzeker.

→ Voer gedurende de kabinetsperiode trendmatig begrotingsbeleid. Dit resulteert in rust en stabiel beleid waar mensen en bedrijven van op aan kunnen.

Lange termijn

Voor toekomstige generaties

→ Neem maatregelen die specifiek zien op hervormingen gericht op de zorg- en verzorgingskosten.

→ Anticipeer op lange termijn klimaatkosten.

Invullen begrotingsopgave

Invullen van de begrotingsopgave is een politieke keuze, maar de studiegroep acht de invulling van de opgave haalbaar met daarbij een aantal belangrijke aandachtspunten:

Keuze tussen hogere belastingen of lagere uitgaven

Oplossen van maatschappelijke problemen niet altijd via hogere uitgaven

Oog houden voor brede welvaart en samenleving

Kijk kritisch naar onderuitputting

Voorkom onnodige economische en maatschappelijke schade en heb oog voor de uitvoering

Structurele hervormingen zijn verstandig

Ramingen Centraal Planbureau

cMEV en onze reactie daar op

CPB-zorgen

- **Toename van het aantal mensen in armoede.** Aantal huishoudens in armoede loopt op tot bijna 6% volgend jaar; ook meer kinderen in armoede.
- **Verslechterende overheidsfinanciën** vooral over het EMU-tekort dat volgens ramingen volgend jaar 2,4% zal zijn en oploopt tot 3,9% in 2028. CPB wil saldo niet verder belasten.
- **Terugval van de NL economie;** vooral door de wereldhandel (zie hiervoor). Dit jaar groeit de economie met slechts +0,7%, ook richting 2030 blijft dat rond de 1-1,5%.
- **Aanhoudend hoge inflatie,** dit en volgend jaar nog bijna 4%, pas in 25/28 valt de inflatie terug naar 2,2%.

Onze reactie daar op

- **Armoede** ons ook een zorg: 'leave no one behind'. Echter, armoede grens stijgt wel harder tussen '21 en '24 met ruim 22%. Werk is beste manier van armoede ontsnappen, (meer) werk moet dan wel lonen, armoede gericht aanpakken
- Ook wij willen **geen potverteren** of rekeningen doorschuiven. NL overheidsfinanciën blijven echter gezond: EMU-schuldquote op 47,4% BBP in 2024 en 54,8% in 2028; beide ver binnen de normen en EU gemiddelde
- We delen **zorgen over groei** dus. Bij aanhoudend krappe arbeidsmarkt, teruglopende beroepsbevolking (vooral in markt) en teruglopen productiviteit (vooral bij overheid) .
- **Inflatiezorgen** delen we ook. Geen olie op het vuur via hogere looneisen: lonen zijn verantwoordelijk voor de hoge (kern)inflatie, CAO's stijgen met 5% op jaarbasis: verdeling tussen arbeid en kapitaal ook op lange termijn stabiel, de AIQ loopt zelfs op in '25/'28 tot 73,2%.

Doorvertaling materiële welvaart: arbeidsproductiviteit en lonen (vanaf 1970; bron: SZW)

